

Dog er det en Selsfølge at i Praxis vil kun endeel af det voluminøse Foder kunne erstattes; de anførte Tal paavise derfor kun Forholdet, hvori det med Hensyn til de ovennævnte Substantier kan finde Sted.

Agerdyrkningsberetning.

(Fra den sidste Halvdeel af Februar.)

De to Maaneder, der ere forløbne siden vi sidst henvendte os til vore Læsere, udgjøre Hjærnen af Vintertiden; endstjøndt vi have haft jævnlig Frost, og til enkelte Tider megen Snee, saa har dog Vinteren egentlig ikke været streng, Skibsarten har kun været standset en kort Tid, og den stærkere Forbrug af Foder, der altid følger med Frosten, har ikke været synderlig følelig. Klagerne over Bandmangel høres ikke mere, da Frosten flere Gange er afbrudt af Lø, hvorved Sneemasserne ere smeltebe, og Bandhullerne og Brøndene forsynede for nogen Tid.

Huusdyrenes Sundhedstilstand er i det Hele tilfredsstillende. Flere Steder vil man have sporet noget hyppigere Kalvekastning end ifjor, navnlig berettes fra Laaland, at det var Tilfældet før den første Lø bragte friskt og rigeligt Band i Bandingerne. Blandt Hestene paa Verne have Koliktillælde været temmelig hyppige, der ikke sjelden tage en dødelig Udgang; man antager at de foraarsages ved at Hvedehalm almindelig skjæres til Gaffelse af Mangel paa Rughalm. Og saa Halsshye skal være temmelig hyppig, den er langvarig, men sjelden dødelig.

Dvægets Fodertilstand er ialmindelighed kun middelmaadig. Dvæget blev paa de fleste Steder taget meget seent ind, og har siden den Tid ikke kunnet komme i en synderlig kraftig Tilstand, da Høshosten overalt har været knap, og man

paa Grund af de høie Sædepriser sparer paa Kjernen. Dvæget har derfor været meest henviist til Halmen, og endstjøndt den iaar, som Følge af den tørre Sommer og den gode Indhøstning, baade er mere nærende og drøiere end sædvanlig, saa kan dog Dvæget ikke derved bringes i kraftig Stand, især da man næsten overalt er nødt til at anvende stor Dekonomie, for at Halmen kan strække til. Udbyttet af Kjerne har under disse Omstændigheder kun været høist ringe, og det er at befrygte, at Virkningen af den knappe Vinterfodring ogsaa vil føles til Sommer, hvis ikke Aaret med Hensyn til Græsningen bliver meget gunstigt.

Omendstjøndt egentlig Fodermangel just intetsteds befrygtes, saa ere dog alle Beretninger enige i, at den største Sparsommelighed maa iagttages, naar Foderet skal strække til, og at det paa ingen Maade vil være uden Fare, hvis Foraaret skulde komme seent. Alle gamle Halmbeholdninger komme iaar til Anvendelse, og saa at sige Ingen kan vente at erholde noget tilovers. Naar man veed, hvor overflødig Halmen i almindelige Aar er i de bedre Agerbrug paa Derne, saa vil man forstaae, hvor ringe det Foderquantum har været som sidste Aars Høst har givet, og at Mangelen ikke er endnu mere følelig, hidrører fra at Kreaturpriserne paa Grund af den stærke Udførsel bestandig holde sig høie, hvorved enhver Landmand uden Tab kan stille sig ved den Deel af Besætningen, som han frygter for ikke at kunne overfodre.

Udtærskningen er endnu ikke fuldenbt, og Foldene kunne derfor ikke opgives nviagtigt fra nogen større Gaard. Vi skulle naar vi omtale hver enkelt Deel af Landet angive de Gjennemsnitsfold, der ere os meddeelte; vi maae imidlertid udtryffeligg fremhæve, at disse kun maae betragtes som tilnærmelsesviis, da Udfaldet af Høsten har, som overalt fra er bemærket, været saa overordentlig forskjellig selv i nærliggende Egne, at det ikke er muligt med Sikkerhed at kunne angive Gjennemsnitsfoldene. Hvad man derimod med temmelig Sikkerhed tør paastaae er, at Høsten i Almindelighed har været under en Middelhøst over

hele Landet med Undtagelse af Fyen, Langeland og det nordvestlige Jylland, hvor man omtrent har naaet en Middelhøst, og Slesvig, hvor Afgrøden vel i det Hele maa ansættes over en Middelhøst.

I de Beretninger der ere os tilsendte er der, efter vor Opfordring, tilføjet nogle Oplysninger om Agerdyrkningens almindelige Tilstand, som vi derfor skulle omtale lidt nærmere.

Naar man sammenligner Agerdyrkningens nuværende Tilstand med hvad den var for 15 Aar siden, da maa man vistnok erkjende, at Alt er gaaet betydeligt fremad, og gaaer man endnu længere tilbage i Tiden, 25 eller 50 Aar, da er Fremgangen endog særdeles stor; dette er særdeles glædeligt, men deraf tør vi ingenlunde slutte, at vor Agerdyrkning har naaet et høit Udsvingspunkt; dette er ikke Tilfældet, den lader endnu i mange og væsentlige Ting særdeles meget tilbage at ønske.

Agerbruget paa de større Gaarde overalt i Landet er ikke meget forskjelligt; de climatiske Forhold og Beliggenheden gjøre naturligtviis deres Indskydelse gjældende, som navnlig viser sig naar vi sammelige Gaardene i det nordlige og vestlige Jylland med de laalandiske Gaarde for Exempel; men dog hersker en vis Æensartethed i disse Gaardes Drift, hidrørende fra at de ere i dannede Mænds Hænder, der ere bekendte med Agerdyrkningens Tilstand andetsteds i Landet, og derfor drive dem efter de Grundfætninger, som almindelig antages for de rigtigste. Agerdyrkningsredskaberne lade meget lidt tilbage at ønske, Jordens Behandling er upaaklagelig, Vandafledningen er efter gammel Viis med aabne Grøfter, men i Reglen ret god; som Følge deraf erholdes ogsaa ialmindelighed gode Sædafgrøder, og, da Kornet behandles med Omhyggelighed, gode og vægtige Handelsvarer. Det er imidlertid ogsaa Kornavlens, som giver saa at sige alle Gaarde baade paa Nerne og i Østjyskland Hovedindtægten, Ovægavlen lader meget tilbage at ønske; vi have navnlig for ringe Udbytte af vore Fver, som danne Hovedbesætningen paa alle vore Gaarde, da Stude og Faareholdet maae betragtes som Undtagelse. Dvaliteten af Meieriproduk-

terne er upaaflagelig, men Qvantiteten er for ringe. Naar vi ansætte 84 Pd. Smør af en Ko som et Gjennemsnitsudbytte, saa er det sikkert snarere for høit end for lavt regnet, og dog maa dette erkjendes for at være ringe, naar vi sammenligne det med Holsteen, hvor man regner 120 Pd. eller derover, og endnu mere naar vi see hen til Nyrshire, hvor man har 140 Pd. og derover. Grunden dertil er at vi hverken byde vore Kæer rigelig Vinter- eller Sommersodring, og dette hidrører for en stor Deel fra vort Sædskifte, hvor Kornet indtager en for stor Plads og Foderurterne en for ringe; naturlige Enge aftage mere og mere, og med Sæd alene at ville frembringe et større Udbytte betaler sig ikke ved de sidste Aars høie Kornpriser, og naar vor Sommergræsning er knap, som det almindeligt er Tilfældet. Men hvorledes skulde det kunne være anderledes naar vi tage 3 ja 4 Halme efter Gjødningen for Marken udlægges med Kløver, og da endda tage Slæt det første Aar; naar nu til dette kommer, som Tilfældet er paa mange forresten vel drevne Gaarde, at man har en overskjaaren Drift, hvorved Kløveren kommer igjen hvert 5te eller 6te Aar, endskjøndt alle Erfaringer baade her og andetstedsfra tydelig vise, at Kløveren kun hvert 8de Aar taaler at komme igjen paa samme Sted, naar den skal være nogenlunde sikker, saa maa den uundgaaelige Følge blive, at Kløveren slaaer feil, og Kærne komme til at mangle Græs.

Men endnu en anden Ulempe er forbunden dermed. Naar Dvæget ikke erholdet et kraftigt Foder, men fortrinsviis er henviist til Halm, kan Gjødningen ikke gjengive Jorden de Bestanddele, som borttages ved Sædafgroderne. Saalænge Mergelens Virkninger endnu ikke have tabt sig, saalænge den omhyggeligere Dyrkning og bedre Vandafledning bringer gammel Kraft frem, saalænge ville de uheldige Følger af den knappe Gjødning og det mangelfulde Sædskifte ikke træde saa stærkt frem, men de udeblive sikkert ikke, og den Landmand, som ikke søger væbliffelig Vinding uden at bryde sig om Fremtiden, men ønsker at give Jorden fuld Erstatning for hvad den giver ham,

maa nødvendigviis komme bort fra et System, der kun fører til Jordens Udsugelse.

Vi ville ikke her forsøge denne Gjenstand videre, da vi komme til at berøre den nærmere ved at omtale:

Ugerbruget paa de mindre Gaarde, hvor flere af de paaanførte Mangler findes i endnu højere Grad. Den Censformighed, som findes i Driften af de større Gaarde, mangler ved de mindre; en Bondegaard i Thy eller Vestsjælland og en Bondegaard paa Laaland eller Falster drives efter en meget forskjellig Plan; medens ved den første hele Indtægten tages af Kreaturerne, er det næsten alene Kornsalget, der bringer den sidste Penge. Nu kunde det vel synes, som om det første System var det bedste, og det er det sikkert ogsaa, naar det kun udføres bedre, men da Jorden behandles ufuldkomment giver den kun ringe Afgrøder, Besætningen er for stor, og maa derfor holdes knap, Kreaturerne der sælges ere enten Ungkræg eller magre Stude, der kun give lidt og slet Gjødning, saaledes at Marken trods det meget Foder der opfodres ikke kan komme i Kraft. Paa Derne behandles den i og for sig frugtbar Jord godt, giver derfor rigelige Afgrøder, som ved de høje Kornpriser bringe større Indtægter, men da Dvægbesætningen er forholdsviis ringere og i Reglen fodres slettere end paa de større Gaarde, maae alle de Ulemper, som vi der have fremhævet, i endnu højere Grad finde Sted, og at dette erkjendes, sees af en Beretning vi have modtaget fra en høitaget og oplyst Gaardmand paa en af de mindre Der, og hvoraf vi ikke kunne nægte os den Fornøielse at meddele vore Læsere et ordret Uddrag:

„Skjøndt Gjødningens Bigtighed er isiesaldende for Alle, turde der dog være endeel at gjøre inden man kan sige at den opsamles og conserveres med den Omhyggelighed, den fortjener. Dernæst er dens Anvendelse neppe i Almindelighed den heldigste, skjøndt det maa erkjendes at have sine Vanskeligheder at komme over til noget Bedre. Hele Gjødningsmassen anvendes hos de Allerfleste paa Brakmarken, til Vintersæden, efter denne følger som oftest 3 andre

Afgrøder inden Jorden udlægges med Kløver, men denne, der saaledes saaes langt fra Gjøbningen og i temmelig udtæret Jord — og desuden upaatvilelig kommer for tidt efter hinanden — giver i Regelen mindre og mindre Afgrøder, men disse Omstændigheder virke atter uheldigt paa hele Bedriften, og især paa

Besætningen og dens Udbytte, og her stode vi upaatvilelig paa den svageste Side ved vort Landvæsen; at dette i denne Henseende er kommet over i en mindre heldig Retning er ikke usforklarlig: Den har aldrig havt megen eller synderligt god Engbund; de i tidligere Tider til nogle Byer helliggende sælles Græsgange have kun afgivet simpelt Underhold for Creaturene, man blev vant til, snarere ved Tillæg og Opdræt end ved det daglige Udbytte, at forskaffe sig Indtægt af disse. Agerjorden er derimod for størstedelen af god Beskaffenhed, da Udsiftningen i Slutningen af forrige Aarhundrede havde givet enhver Bruger Herredømmet over sit Areal, begyndte efterhaanden Forbedringer at iværksættes; Udtørringerne forringede ofte endnu mere det indskrænkede Engareal, der da ofte toges under Ploven. Medens Sædepriserne stode lave manglede man i Regelen Midler til at forbedre Besætningen, og da gunstigere Tider kom, laae Kornavlens nærmest som Middel til at forøge Indtægterne. Efterhaanden ere Fordringerne fra alle Sider stegne, de nye Begyndere ere nu som oftest nødt til at henvende deres Opmærksomhed paa det, der snarest giver et Udbytte, og saaledes er man kommen til væsentligst at støtte sig til Kornproduktionen, der som Følge heraf for en Tid faaer et høiere Sving, men tillige derved lader Landvæsenets anden Hovedgreen Meieriet for meget tilbage, og just herved maa befrygtes at imødegaae en Svækkelse, hvis man ikke endnu, medens det er Tid, bliver opmærksom paa Misforholdet og efterhaanden retter det. Heldigviis tør man vel haabe at den nærmeste Fremtid vil give Anledning og Opfordring til større Opmærksomhed paa Besætningerne, i det den lettere Transport vil forbedre Markedet for disse Produkter;

og Rodfrugtavlens, som begynder at vinde Indgang, vil gjøre det muligt uden Anvendelse af megen Sæd, at søde Besætningen, saaledes at den kan give baade directe og indirecte Fordeel. At et fælles Meieri i hver større By, og lidt mere Bevægelighed hos den grindelige Deel af vor Befolkning, saaledes at disse lærte lidt Mere end det „Moder og Mormoder“ har givet dem Anvisning til, vilde være af uberegnelig Betydning, er rigtignok min Overbeviisning, men dette tør jeg naturligtvis kun nævne, naar jeg tør stole paa, at De tier med hvem der er — Forfatteren.“

Denne Beretning skriver sig fra en af de bedst dyrkede Der, men paa mange Steder finde de paaankede Mangler Sted i endnu langt høiere Grad, og navnlig staaer Bondestanden over hele Landet tilbage i Afledning af skadeligt Vand fra Algerjorden, der enten slet ikke finder Sted eller kun udføres paa en ufuldkommen Maade. Grunden dertil er deels Mangel paa Indsigt i det stillestaaende Vands Skadelighed, deels ogsaa Frygt for det Jordtab, som aabne Grøfter medføre, og det er derfor meget rimeligt, at Underdrainingen, naar den først bliver almindelig bekjendt, lettere finder Indgang hos Bondestanden, end Tilfældet har været med aabne Brakgrøfter. Brak, Mergling og Steenrydning har i de senere Aar vundet megen Fremgang hos de mindre Besiddere, ligesom overhovedet Jordens Behandling er langt bedre end tidligere, men endnu staaer dog i alle disse Retninger særdeles meget tilbage at ønske.

Fra alle Dele af Landet berettes, at Opdyrkning af raare Jorder i de sidste Aar vinder stor Fremgang. Paa Derne tages alle Pletter, der egne sig til Dyrkning, nu under Ploven, daarlig Eng opbrækkes, Mosehuller fyldes og dekl., og i Syl-land fravindes Heden aarlig Tusinder af Tønder Land. Medens det tidligere meest var de tørre og skarpe Jorder, tildeels med Ahslunderlag, som toges under Ploven, har man i de senere Aar med overordentlig Virkning opdyrket de lavere liggende Strækninger, af bedre Bestaaffenhed, og som hidtil have været

næsten utilgjængelige for Mennesker og Kreaturer. Efter en meer eller mindre fuldstændig Afledning af Vandet, opdyrkes saadanne Jorder med Mergel og Brænding, i Reglen i Forbindelse med et allerede bestaaende Agerbrug; næsten ingen Steder forceres Opdyrkningen, men udføres til beqvemme Tider, naar det gamle Agerbrug kan undvære nogen Arbeidskraft dertil. Naar en Gaard, der ofte bestaaer af flere hundrede Tønder Land, paa denne Maade har opdyrket et saa stort Stykke Hede, at Besætningen og Bygningen maa forøges, opføres som oftest Bygninger paa det opdyrkede Stykke; og dette afhændes. I Hammerum Herred i Ringkjøbing Amt, hvor rigtignok Hedearealet er forholdsviis stort, er paa denne Maade i afvrigte Aar udparcelleret over 30 Gaarde, til stor Fordeel baade for Gaardmændene og Afbyggerne. Et saadant Afbyggersted er nemlig i forholdsviis høi Priis, og da der strax kan holdes nogle Kreaturer, og et ikke ubetydeligt Areal af god Hede ialmindelighed følger med, kan Afbyggeren, der i Regelen er en ung Mand, ved Hjælp af sine Etude og Kver fortsætte Opdyrkningen, saaledes at han kan bestaae godt derved.

Denne Maade at opdyrke Heden paa synes os at være den naturligeste, sikreste og mindst bekostelige, og om der endog herved paa hvert enkelt Sted kun vindes smaa Arealer, saa steer det paa saa mange desto flere Steder, saa at den Strækning Agerland, der paa denne Maade aarlig opdyrkes, ingenlunde er ringe.

Bladsen tillader os kun endnu at anføre de Fjold, der ere os meddeelte fra de forskjellige Dele af Landet, idet vi blot bemærke, at hvor ikke udtryffeligt andet er bemærket, menes altid Udbyttet paa en Tønde Land.

Nordsjælland. I Kronborg Distrikt: Rug 5—6 Fjold, Byg 7—8, Havre og Grter 6—7.

Fra Omegnen af Hirschholm. Rug og Hvede maadeligt Udbytte, meget saa Steder 8—9 Fjold, Byg og Havre, hvor det ikke har lidt af Larver, ret tilfredsstillende, ikke saa Steder er høstet 12—14 Fjold.

Fra den vestlige Deel af **Frederiksborg Amt**. Hvede og Rug 7 Fold, 2radet Byg 8 Fold, 6radet Byg 9—10, Havre 10—12, Ørter 4—5, dog ogsaa enkelte Steder af de blaffede Ørter 10 Fold.

Fra Egnen mellem **Kjøbenhavn, Roeskilde og Kjøge**. Hvede og Rug 5—6 Fold, Byg og Havre 8—9, Ørter særdeles forskjellig, fra 4 til 12 Fold, det sidste dog kun af de blaffede Ørter; i Skovegnen nærmere Kjøge ere Ørterne mange Steder at ansee som mislykkede.

Fra Egnen mellem **Holbek og Kallundborg**. Vintersæd 7—9 Fold, Byg 9—11, Havre 8—10, og Ørter, hvor de ikke ere slaaede aldeles feil, 9 Fold.

Fra to Gaarde have vi modtaget nviagtige Opgivelser, nemlig fra Hovedgaarden **Abelersborg**, hvor der er høstet: 9½ Fold Rug, 10½ Fold Hvede, 14 Fold Byg og 11 Fold Havre, og fra en mindre Gaard nærmere **Kallundborg**: 6 Fold Rug, 7 Fold Hvede, 12 Fold Byg, 12¼ Fold Havre og 11 Fold Ørter.

Fra den sydvestlige Deel af **Holbeks Amt** angives Rug til 7 Fold, Hvede 6—10 og Byg 7—11; Oualiteten er overordentlig god, da Rug veier fra 122—125 Pd. holl., Hvede 125—130 Pd. og 2radet Byg fra 112—116 Pd.

Fra **Slagelsegnen** ansættes Hvede og Rug til 7 Fold, Byg og Havre 10 og Ørter 6.

Fra Egnen mellem **Ringsted og Kjøge** er Gjennemsnitsudbyttet angivet fra de større Gaarde til: Rug 8—10 Fold, Hvede 7—12, Byg 10—13 og Havre 11—14.

For **Nestvedegnen** 5—7 Fold Rug, 8—9 Fold Hvede, 10—12 Fold Byg og 9—11 Fold Havre.

Paa **Samsø** anslaaes Gjennemsnitsudbyttet til 7 Fold af alle Kornarter.

Paa **Møen** er Udtersfningen endnu ikke saavidt fremskredet, at noget bestemt Talresultat kan angives; Byg har givet det bedste, Ørter det fletteste Udbytte.

Iffe heller fra **Falkter** have vi bestemte Opgivelser; paa Durupgaard anslog man ved Juletid Udbyttet at ville blive: Rug 12½, Hvede 9½, Byg 11½, Havre 19 og Foderarter 10 Fold; vi behøve neppe at tilføie, at dette er langt over Gjennemsnitsresultatet for hele Den.

Fra **Laaland**: Hvede 8, Byg 9—10 Fold.

Fra **Langeland**: Rug 8—10 Fold, Hvede 10—12, Byg og Havre 11—13 og Grter 8—10.

Fra **Thorseng** angives Dvantiteten af Rug, Byg og Havre at være som i et Middelaar, Hvede noget derover og Grter meget gode, Dvaltetten af alle Sædarter er meget god.

Fra **Fyen** have vi ingen bestemte Opgivelser modtaget, der angives kun, at Vintersæden skjæpper godt, af Vaarsæden giver Byg bedst, Havre og Grter mindre godt.

I **Benfysfel** ansaaes i December Udbyttet at ville blive: Rug 3—4 Fold, Byg 8—9 og Havre 6.

I **Holstebroegnen** angives Gjennemsnitsudbyttet af alle Foldene til 6 Tdr. pr. Td. Land; fra de øvrige Egne af Bestjylland have vi ingen bestemte Opgivelser; der klages fra enkelte Steder over, at Bygget skjæpper mindre end man havde ventet, som man tilskriver den sildige Saaening; ialmindelighed giver dog Vaarsæden et godt Udbytte, men over Vintersæden klager man overalt.

Fra **Eggen ved Frysenborg** angives Gjennemsnitsudbyttet af Vintersæd til 4—5 Fold, Byg 8—9 og Havre 7—9.

Fra **Marhuuseggen** anslaaes Foldene af Rug til 8, Hvede 11, Byg 12, Havre 18 og Grter 10; dog er dette vistnok, som ogsaa er bemærket i Beretningen, temmelig høit, og gjælder vel kun de større Gaarde.

I **Horsenseggen**: Rug 7—8 Fold, Hvede 5—6, Byg 9—10, Havre 11—12 og Grter 6—7.

Fra **Hadersleveggen**: Vintersæd 6—8 Fold, Byg 7—10, Havre 8 og Boghvede 10—15.

Fra **Hedeeggen** vest for **Nabenraa**: Rug 6 Fold, Byg og Havre 8—9 og Boghvede 14—15.

Fra Sundeved anføres kun, at alle Kornarter, paa Havre nær, have givet langt over en Middelhøst i Henseende til Qvantiteten og dertil smukke og vægtige Varer.

I Skaane synes Høsten at have været meget ringe, og i en Beretning fra det sydlige Skaane anslaaes Gjennemsnitsudbyttet af Rug til $4\frac{1}{2}$ —5 Fald, Hvede 4, Byg og Havre 5—6 og Grter $4\frac{1}{2}$. Fodermassen er meget ringe og man er derfor ikke uden Frygt for Fodermangel.

Sammenligner man dette Aars Høst med de foregaaende, da troe vi at Meningerne hos Landmændene ialmindelighed stemme nogenlunde for at ansee Udbyttet for at være $\frac{1}{4}$ ringere med Hensyn til Korn, og $\frac{1}{3}$ mindre hvad Straaet angaaer end et Middelaar. Den ringe Fodermængde gjør især sin Indflydelse gjældende paa Gjødningsmængden, da alt Foderet maa anvendes til Føde, og Lidet eller Intet bliver tilbage til Strøelse; der klages derfor almindeligt over at Gjødningsbunken er iaar langt ringere end sædvanlig; for at ikke Aaret skal have en skadelig Indflydelse paa de nærmeste Aars Afgrøder, vilde det derfor være særdeles ønskeligt, om Landmanden iaar vilde gjøre en rigelig Anvendelse af de kunstige Gjødningsarter.
